Pirkanmaan maakuntakaavaluonnoksen 2040 muinaisjäännösinventoinnit v. 2015

Mikroliitti Oy

Pirkanmaan liitossa on käynnissä Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 laatiminen. Pirkanmaan maakuntamuseo antoi hankkeesta lausunnon 15.5.2015 (diar 86/2015) jossa mm. edellytettiin eräiden kaavaluonnoksen rakennettujen alueiden laajenemisalueiden ja reservialueiden arkeologista inventointia, ko. alueiden muinaisjäännöstilanteen ja –potentiaalin selvittämiseksi. Kyseiset alueet ovat sellaisia, joissa ei ole aiemmin inventoitu muinaisjäännöksiä nykyisten vaatimusten ja käsitysten mukaisesti. Muinaisjäännöstiedot niistä ovat puutteelliset.

Pirkanmaan maakuntaliitto tilasi lokakuun alussa v. 2015 Mikroliitti Oy:ltä kaavaluonnoksessa suunniteltujen ja maakuntamuseon lausunnossaan mainitsemien, eräiden keskeisten uusien rakennusalueiden laajennusalueiden muinaisjäännösselvityksen. Selvitys tehtiin käytännössä yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventoinnin normaalein menetelmin. Inventoinnin tekivät Timo Jussila, Hannu Poutiainen ja Teemu Tiainen. Inventoinnin maastotyöt tehtiin lokakuussa 2015.

Inventoitavat alueet rajattiin maakuntakaavan luonnoksen ja Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnon perusteella kattamaan karkeasti uudet muuttuvan maankäytön alueet. Tutkittavien alueiden rajaus tehtiin ja esitetään raportin kartoilla tarkkana viivana. Tutkimusalueiden rajaus on kuitenkin lähtökohdiltaan karkea. Maakuntakaavaluonnoksessa on suhteellisen suuripiirteisesti esitetty rakennusalueet (alueet joille suunnataan erilaisia rakentamista ja maankäyttöä mahdollistavia toimintoja). Niistä erotettiin laajennusosat – alueet joihin aiemman kaavan rakentamisen mahdollistavat kaavamerkinnät ovat laajentuneet, uusina muuttuvan maankäytön alueina. Tutkittava alue pyrittiin rajaamaan niin, että se varmasti kattaa kaavaluonnoksen muuttuvan maankäytön alueen joten käytännössä tutkimusalueiden rajaukset ovat hieman laajempia kuin kaavaluonnoksessa esitetyt uudet laajennusalueet.

Kunkin tutkimusalueen rajaus kattaa alueen johon perehdyttiin ja jonka muinaisjäännökset selvitettiin arkisto- ja maastotutkimuksin. Inventoituja alueita oli 10 joista yhdessä alueessa (Sastamala Karkku) on kaksi erillistä osa-aluetta. Alueet on esitetty tutkimuksen yleiskartalla (kartta AA_Pirkanmaa 250t Alueet.tif) ja niiden inventoinnin tuloksista on yhteenveto jäljempänä.

Inventointi tehtiin kullakin rajatulla alueella yleiskaavatasoisen muinaisjäännösinventoinnin menetelmin. Kustakin alueesta on erillinen raportti kohdetietoineen. Inventoinnin valmisteluvaiheessa kerättiin alueita kuvaavia vanhoja karttoja. Niiltä tarkastettiin osuuko alueille mahdollisesti potentiaalisia muinaisjäännöksiä kuten vanhoja merkittäviä teitä, kyliä, taloja ja myllyjä ym. Kansallisarkiston digitaaliarkistosta haettiin 1840-luvun pitäjänkartat sekä 1800-l lopun tai 1900-l alun Senaatinkartat. Kaikilta alueilta ei näitä täysin kattavasti saatu. Teoksesta Timo Alanen ja Saulo Kepsu, Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805 (SKS 1989) tarkasteltiin alueita kuvaavat osat. Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat sivustolta haettiin alueita kuvaavat vanhat peruskartat, joista vanhimpia – yleensä 1950-luvulta – käytettiin alueiden maankäytön kehityksen tarkasteluun vanhemmilta kartoilta paikannettujen teiden ja kylä- ja talotonttien kohdalla (esimerkiksi: koska tie tai talotontti on hylätty). Isojakokartat käytiin kuvaamassa kansallisarkistossa. Em. vanhojen yleiskarttojen avulla niistä tarkastettiin osuuko alueille kylä- tai talotontteja tai muita merkittäviä kohteita (kuten myllyt, tiet). Tarvittaessa isojakokartat asemoitiin nykyiseen koordinaatistoon ja niistä digitoitiin tutkimusalueelle ja sen liepeille sijoittuvat kylä- ja talotontit, myllynpaikat ym. jotka sitten tarkastettiin maastossa.

Pirkanmaan Maakuntamuseosta saatiin tietoa viime aikojen yleisöilmoituksista ja –löydöistä, joista erityisen mielenkiintoisia olivat metallinilmaisinharrastajien tekemät löydöt.

Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittiin kustakin alueesta maastomalli, josta pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mahdollisesti kiinnostavia maarakenteita ja pinnan muotoja. Siitä voitiin myös tarkastella maaston ja maaperän laatua ja siten arvioimaan – yhdessä maastokartan tarkastelun kanssa - maastonkohtia joita kannattaisi katsoa tarkemmin ja myös alueita joissa ei maksa vaivaa kulkea. Alueen vesistöhistoriaan ja rannansiirtymiskronologiaan perehdyttiin ja sen mukaan arvioitiin ne korkeustasot mistä rantasidonnaisia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä voisi periaatteessa sijaita.

Maastossa arvioitiin alueen eri osien muinaisjäännöspotentiaalia, sekä tarkastettiin arkeologin näkökulmasta mielenkiintoisia maastoja sekä vanhoilta kartoilta ja laserkeilausaineistosta paikannettuja mahdollisesti kiinnostavia ilmiöitä ja kohteita.

Tutkitut alueet olivat: (kartta AA_Pirkanmaa 250t Alueet.tif)

Akaa: Toijalan luoteispuolella alue Turku-Tampere tien ympärillä, Kurjenkallion-Hirsikankaan-Sallinkulman alue. Inventoija Timo Jussila.
Alueella on kaksi kiinteää muinaisjäännöstä. Alueelta löytyi yksi uusi muinaisjäännös.

Lempäälä: Keskustan eteläpuolella, Hiidenvuolteen länsipuoli Sulkolan ja Miemolan välillä. Inventoija Teemu Tiainen. Alueella ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Nokia: Keskustan länsipuolella, Nokianvirran pohjoispuolella Haaviston ja Korvolan alue. Inventoijat Teemu Tiainen ja Hannu Poutiainen. Alueella on 7 kiinteää muinaisjäännöstä ja neljä mahdollista muinaisjäännöstä. Inventoinnissa tuli esiin yksi uusi muinaisjäännös ja kolme mahdollista muinaisjäännöstä.

Pirkkala Lentokentän länsipuolella Sorkkalan (Sionkylä) alue. Inventoija Hannu Poutiainen. Alueella on kaksi kiinteää muinaisjäännöstä. Alueelta ei löytynyt uusia muinaisjäännöksiä.

Pälkäne Keskustan eteläpuolella Kankahaisten ja Harhalan välinen alue. Inventoija Hannu Poutiainen. Alueella on yksi kiinteä muinaisjäännös ja kolme mahdollista muinaisjäännöstä. Ennestään näistä tunnettiin yksi mahdollinen muinaisjäännös.

Sastamala Karkku Kaksi lähekkäistä erillisaluetta, Karkun keskustaajaman, Palvialan etelä ja koillispuolella. Inventoijat Hannu Poutiainen ja Teemu Tiainen. Alueella on kolme kiinteä muinaisjäännöstä ja yksi mahdollinen muinaisjäännös. Nämä kaikki löytyivät tässä inventoinnissa.

Sastamala Kiikoinen Kiikoisten keskustan pohjoispuoleinen alue. Inventoija Teemu Tiainen. Alueella on yksi kiinteä muinaisjäännös. Alueelta ei löytynyt uusia muinaisjäännöksiä.

Valkeakoski Alue Sääksmäen lounaisosassa, Tarttilan länsi-luoteispuolella, Kettumäen ympäristössä. Inventoija Timo Jussila. Alueella ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Vesilahti Alue Narvan taajaman kaakkoispuolella, Hurskasvuoren ympäristössä. Inventoija Teemu Tiainen. Alueella on 7 kiinteää muinaisjäännöstä joista neljä tuli esiin tässä inventoinnissa.

Ylöjärvi Viljakkalan keskustan kaakkoispuolella Hirvilahden länsipuoleinen alue. Inventoija Hannu Poutiainen. Alueella ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Inventoinnissa tuli esiin 11 ennestään tuntematonta ja muinaisjäännösrekisteriin merkitsemätöntä kiinteää muinaisjäännöstä. Näistä kaksi on rautakautisia kalmistoja (Vesilahdella ja Pälkäneellä), 7 vanhaa kylä- tai talotonttia, yksi teilipaikka (Karkussa), yksi vanha tielinja. Edellä mainittujen lisäksi todettiin uusina kohteina kuusi paikkaa jotka luokiteltiin muiksi kulttuurihistoriallisiksi kohteiksi tai mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi.

Raporteissa on niissä kuvatut kohteet numeroitu aluekohtaisesti juoksevalla numerolla. Raportin kohdenumero on viite karttoihin ja tekstiin, eikä sillä ole muuta merkitystä. Raporteissa kohteet on jaettu kiinteisiin muinaisjäännöksiin (suojelukohteet, SM) ja muihin kohteisiin, jotka voivat olla mahdollisia muinaisjäännöksiä, tuhoutuneita muinaisjäännöksiä, hajalöytöpaikkoja tai muita kulttuurihistoriallisia jäännöksiä. ”Muut kohteet” eivät ole lähtökohtaisesti suojelukohteita.

Kaikki raportissa mainitut koordinaatit ovat ETRS-TM35FIN koordinaatteja (NE). Kohdekuvauksissa on lisäksi ykj koordinaatit (PI). Kartta- ja ilmakuvaotteet on otettu Maanmittauslaitoksen avoimista aineistoista syksyllä v. 2015.

19.11.2015

Timo Jussila

Tiedoksi:

Raporttitekstit
- Yleisteksti (tämä tiedosto)
- Aluekohtaisesti:
- muotoilemattomat Word docx –tiedostot. Lopussa kartta- ja kohdeluettelot. Viimeisenä kohdekortit, eli alueilla olevien muinaisjäännös- ja muiden kohteiden kuvaukset (jotka aikanaan tulevat Museoviraston muinaisjäännösrekisteriin)

Valokuvat:
- täyskokoiset orginaalit (z Kuvat.zip)
- pienennökset kuvista (z Kuvat pienennökset.zip)
- Kuvat nimetty aluekohtaisesti: alueen nimi ja kuvan numero ja lisätietoa. Raportissa kuvaluettelo ja kuvatekstit. Kohdekuvauksissa luetteloitu kohteeseen liittyvät kuvat.

Kartat (z kartat.zip)
- Kartta alueista: AA_Pirkanmaa 250t Alueet.tif.

- Alueittain:
- Lähestymiskartta (missä alue sijaitsee - ”konteksti”)
- Yleiskartta koko alueesta, siinä kohteet numeroituina raportin kohdenumeroin.
- Kohdekartat, tarkempi kartta kohteesta.
- Vanhat kartat (z Vanhatkartat.zip)
    - Karttaotteita relevanteista vanhoista kartoista,, useisiin tehty päälle merkintöjä
- Karttojen tekstit raporteissa.

Karttojen mukana on kunkin kartan asemointitiedosto (millä kartan voi ottaa omaan GIS-ohjelmaan asemoituna). Karttatiedoton niminen ”.tfw” tiedosto. Asemointi ETRS-TM35FIN koordinaatistossa.

Paikkatiedot:

- paikkatiedot muunnettu omasta järjestelmästä MapInfon siirtotiedostoksi (mif) ja Shape muotoiseksi tiedostoiksi (ArcGis). MapInfo siksi, että voi tarvittaessa kontrolloida teitojen konvertoinnin oikeellisuuden toisesta muunnoksesta.
- paikkatiedot yhdessä tiedostossa kaikista alueista. Paikkatiedot ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa.
- Muinaisjäännökset. Sisältää vain kiinteät muinaisjäännökset ja niiden rajaukset (SM-aluerajaukset). Kohteen nimi, ajoitus ja tyyppi.
- Muut kohteet. muut kuin muinaisjäännöskohteet
- Vanhattalot. Inventoinnissa tarkasti paikannetut vanhat tonttimaat.

Paikkatietdot voidaan toimittaa tarvittaessa myös alueittain eri tiedostoissa ja muissa koordinaattijärjestelmissä. ETRS-TM35FIN on oletuksena sen takia, että Museovirasto käyttää sitä ja haluaa tiedot siinä koordinaatistossa.